

בעזהש"ת

קולמרים

היד ושם תורה

פרשת וארא

יו"ל על ידי

תלמוד תורה יטב לב דרבינו יואל

מסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

קרית יואל - בני ברק

כיתה ז' (א)

הר"ר יוסף מאיר שווארץ הי"ו

חידו"ת לפרשת וארא

ויאמר משה לפרעה התפאר עלי למתי וגו', ויאמר למחר ויאמר כדבריד למען תדע וגו'.

הנה הקושיא ידוע, דלמה לו להרחיב זמן הלא אין מנהג האדם לבקש רק שיסיר ממנו המכה מיד.

ונראה דהנה מובן דבשעה ששלח פרעה לקרא למשה ולאהרן, היה דבר של פרהסיא כדרך דברים הנעשים על ידי שלוחים, אבל כשדבר עמהם פנים אל פנים, דרך המלך מסתמא בחדרו באין שומע רק הם, ויתכן דהיה מסתיר הדבר, דאם לא כן לא הוי צריך לקרא להם רק היה מפקיד דבריו על ידי השלוחים.

וני"ל הטעם דפרעה הרשע ודאי לא היה רוצה שיתקדש שם שמים על ידו, שיראו שיסיר המכה אחר תפילתם, לכך לא היה רוצה שידעו העולם ששלח אחריהם שיתפללו, וכשיסיר המכה יסברו שסר מאליו. והנה משה אמר לו התפאר עלי כפירוש רש"י, והיינו שיתקדש שם שמים.

והנה זה מובן שבאם שיסור תיכף אחר התפלה, הוא קידוש שם שמים ביותר, שהתכיפות מורה שפעולת התפלה הוא, מה שאין כן כשאין נעשה תיכף, דאז יש מקום לומר דשלא על ידי התפלה נעשה. והנה פרעה חשב שאם אומר להם שיסור תיכף, הרי יתקדש שם שמים מאד דיבינו ששלחתי אחריהם שיתפללו, ותיכף סר ויתקדש שם שמים מאד, לכך אמר להם למחר, והעולם לא ידעו שאומר להם למחר, ומסתמא יחשבו כי אמרתי להם שיסור תיכף דמה לי לעכב עוד

הצרה, וכיון שיראו שלא יסירו עד למחר, יאמרו שאין בתפלה ממש וסר מאליו ולא יתקדש שם שמים. ומשה הבין כונתו, וחשב שאם יאמר לו שלא אעשה כדברך, אין זה מדרך המוסר לומר כן למלך, ואם לא אומר לו כלום ואתפלל שיסור תיכף, הרי יתקדש שם שמים בעיני המון, אבל לא יתקדש בעיני פרעה, כיון שהוא יודע שאמר למחר, וסובר שמסתמא עשינו כדבריו ואם כן לא מחמת התפלה היא, לכך השיב לו כדברך, ר"ל הגם שאם לא נציית לדברך יתקדש שם שמים בעיני העולם יותר, אך למען תדע דייקא, שתדע בעצמך כי אין כה' אלקינו ויתקדש שם שמים בפניך, והראה לו משה כי יודע מצפוני לבו, והוא פירוש נחמד.

(ישמח משה)

כי בפעם הזאת אני שולח את כל מגפותי אל לבך. פרש"י ז"ל למדנו מכאן שמכת בכורות שקולה כנגד כולם, והקשו המפוי מכת בכורות מאן דכר שמים, וכן צריך להבין מהו "אל לבך".

ואפ"ל על פי דבראי הגמ' בימי רבי שמואל בר נחמני הוה כפנא ומותנא, (פי' בימי רשב"נ היה רעב ומיתה) אמר להו רבי שמואל בר נחמני ניבעי רחמי אכפנא (פי' נבקש רחמים שלא יהי רעב ואין צריך לבקש עוד שלא יהי מיתה) דכי יהיב רחמנא שובעא לחיי הוא דיהיב (דכשהקב"ה נותן מזון הוא משביע חיים ולא מתים וממילא תתבטל גם גזירת המיתה), עכ"ד הגמ'.

תלמוד תורה יטב לב דרבינו יואל מסאטמאר

בהתייחסות כ"ק מרן רבינו הקדוש זיעונו"א - בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

קרית יואל - בני ברק

בס"ד

כי בפעם הזאת אני שולח את כל מגפותי. פרש"י למדו מכאן שמכת בכורות קשה מכולם, והקשו המפוי' הא כאן מדבר ממכת ברד ואיך הראיה שמכת בכורות קשה מכולם ויותר הי' ראוי לומר מכאן שמכת ברד קשה מכולם, ותי' הגאון החר"ף ר' איציקל האמבורגער זצ"ל עפ"י"מ דאיתא במדרש שעל המטה היה חקוק דצ"ך עד"ש באח"ב, וכשמשה רבינו הביא המכות הסתכל במטה וידע על ידי כך את סדר המכות, ד' הוא דם, צ' הוא צפרדע וכו', אבל כשהגיע משה רבינו למכה השביעית מהיכן ידע איזה מכה שבאה עכשיו הא יש במטה שני ב', ע"כ החליט משה רבינו שמכת בכורות צריכה להיות האחרונה כי שהסברא נותנת שהמכה הקשה ביותר באה באחרונה, ואתי שפיר מה שאמר רש"י דמדהחליט משה רבינו דהמכה השביעית היא ברד ש"מ שמכת בכורות קשה מכולם.

(באר יצחק)

והנה בתרגום יונתן איתא על הפסוק ויברך יעקב את פרעה, שיעקב אבינו בירך אותו שלא יהי' רעב בימיו, ולפי זה כשהתרה משה רבינו את פרעה הנני הורג את בנך בכורך ופרש"י הוא מכה אחרונה ובה התרהו תחילה מפני שהוא קשה וכו', אפשר שלא נכנס פחד בלבו כי בטח בברכת יעקב שלא יהי' רעב וממילא לא תהי' מיתה, אבל במכת ברד שהשחיתה את כל הצומח וחזר הרעב ראה שנתבטלה ברכת יעקב ושוב נכנס הפחד בלבו שתהי' מכת בכורות.

וזהו שאמר "כי בפעם הזאת אני שולח את כל מגפותי אל "לבך", כי ע"י מכת הברד אני יכניס את הפחד של המכה ששקולה כנגד כל המכות אל לבך, והשתא אתי שפיר מ"ש רש"י"ל למדנו מכאן שמכת בכורות קשה מכולם כיון דקרי ליה קרא כל מגפותי וקאי על מכת בכורות.

(דברי יואל)

כִּינִים בְּכָל גְּבוּלָם

גביר העיר השיא את בתו לחתן בן תורה ויר"ש, ובערב קודם יום החתונה הוליוכו'ם רגליהם של כל עניי העיר לבית הגבור לסעודת העניים, ארימנ' חתונה, שהקדים לעשות כמנהג גוברין יחודאין בעלי היכולת. ויהי למחרת, בעת הסעודה הגדולה סעודת יום האפריון עצמו ראה אחד המשתתפים את אחד העניים, מיסב שנית בין כל המסובין, לא היה יכול להתגבר על סקרנותו, ניגש אליו ושאלו בדרך צחות, כמובן על קירבתו הגדולה לבעל השמחה שראה לנחון לבוא ולהשתתף בשמחה זו פעמים. השיב לו העני אמש באתי להשתתף בשמחתו בכל כלל עניי עירך וחיום משתתף אני בזכות חיותי קרוב אל המחנות. במשל נאה זו מבאר באר היטב בספר קהלת יצחק את הפסוק בתהלים אמר ויבוא ערוב כנים בכל גבולם, דהרי מי אינו יודע שמכת כנים היתה המכה השלישית, ומפסוק זה משמע שבא אחר מכת ערוב. ולפי המשל האמור יובן היטב כי מכת כנים שימשה פעמיים, בראשונה בזכות עצמו מכת כנים ובשניה על חיותו מחותן, בתוך שאר כל החיות והבריות שבאו במכת ערוב, דוד המלך ע"ה בספר תהלים דיבר בקדשו אודות הכנים ששימשו במכת ערוב, אמר ויבוא ערוב ובתוכם גם כנים בכל גבולם.

וגם האדמה אשר עליה

די ספרים הקדושים זאגן זייער אינטערסאנטע ענינים ווי אזוי עס איז צוגעגאנגען די מכת ערוב.

דער ווילנער גאון זאגט אז עס איז דא א חיה מיטן נאמען ידעוני וואס פון איר קערפער קומט ארויס א לאנגער שטריק וואס באהעפט איר צו די ערד, און אזוי איז זי יונק איר חיות פון די ערד, און אז מ'האקט אפ דעם שטריק שטארבט די חיה תיכף.

ביי מכת ערוב איז די ידעוני אויך געקומען צוזאמען מיט אלע אנדערע חיות, כדי זי זאל נישט שטארבן איז זי געקומען ווי דער פסוק זאגט "וגם האדמה אשר עליה" אז די ערד צו וואס זי איז מקושר איז מיטגעקומען קיין מצרים.

אין ספר שארית יעקב ווערט געברענגט א דבר פלא, אז אין די צייט פון אלישע איז געווען א מעשה אז עס זענען געקומען בערן פון וואלד און גע'הרג'עט די קינדער וואס האבן אים נאכגעשריגן, זאגט די גמרא אז באמת לא דובים ולא יער, עס איז נאר געווען א נם, פרעגט די גמרא אויב איז אלעס געווען בדרך נס איז גענוג געווען צו ברענגען נאר בערן, וואס האט מען געדארפט א וואלד? זאגט די גמרא אז די חיות הרג'ענען נאר מענטשן ווען זיי זעהן דערנעבן א וואלד וואו זיי קענען לויפן זיך באהאלטן, וועגן דעם האט אויסגעפעלט א וואלד, מ'האט טעמא זאגט דער פסוק "וגם האדמה אשר הם עליה", אז די וועלדער זענען גענוג מיטגעקומען קיין מצרים, אזוי האבן זיי נישט מורא געהאט צו הרג'ענען.

אין ספר דברי אברהם זאגט ער אז די חיות האבן מיטגעברענגט זייער ערד פון זייער פלאץ, ווייל די גמרא זאגט אין פסחים (דף נ"ב) אז א חיה פון יהודה קען נישט לעבן אויף פירות פון גליל, ווייל יעדע בעל חי דארף האבן איר ערד און אירע אייגענע געוויקסן, וועגן דעם איז געווען נם אז זיי האבן מיטגעברענגט זייער אייגענע ערד קיין מצרים.